

Assens Skomagerlavs Skraa 1505.

Ved Landsarkivar *Hans Knudsen.*

Skønt Assens i Begyndelsen af 16. Aarhundrede ikke kunde tælles blandt Rigets større Byer, har den dog haft et Skomagerlav med Lavsartikler lige saa vel udformede som de store Byer København, Odense og Aalborg. Originalen fra 1505 haves desværre ikke; hvad der i det følgende vil blive gengivet, er en særdeles vel bevaret Afskrift fra 1598, et Hæfte i Kvant, der i 1926 er kommet i Landsarkivets Besiddelse.

Der er et tydeligt Slægtskab mellem denne Skraa og de samtidige for Skomagerlavene i de tre nævnte større Byer, men den fortjener dog at kendes, da den ikke er trykt i C. Nyrops Værk: Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen, og desuden er den ældste bevarede inden for sin Gruppe. Dog bør man ikke deraf slutte, at Assens paa dette Omraade er en Foregangsby, de andre har sikkert haft lignende Skraaer fra gammel Tid, inden de fik deres af Kongen givne Skraaer.

Assensskraaen er derimod givet af Borgmester og Raad til Skomagerlavet, men allerede 1507 21. November (Nyrop II. 393) ophævede Kong Hans alle Skomagerlav i Riget. Denne Ophævelse var dog ikke saa alvorlig ment, thi 1508 gav selv samme Konge Lavsartikler til Skomagerne i Odense og i 1509 til deres Værkfæller i Aalborg og København. Der er saaledes ingen Grund til at antage, at Skomagerne i Assens i 1507 har kasseret deres nys erhvervede Skraa, men de har sikkert roligt holdt sig til den ogsaa i Eftertiden, saa meget mere som den var i bedste Overensstemmelse med de kongeligt udfærdigede Artikler for de tre større Byer.

Disse 4 Skomagerskraaer danner en Gruppe for sig, saaledes at der ikke er stor Forskel paa dem med Hensyn til Re-

aliteter, men de er alle forskellige i Ordlyd og Antal af Artikler. Dog hævder Assens-Skraaen et selvstændigt Standpunkt i noget, saa væsentligt som Mesterstykket. I de andre Byer krævedes der blot et godt Par Støvler og tre Par Sko, men i Assens skulde der gøres et Par Støvler, et Par Bondesko og et Par Kvindesko med „Lænkelask“.

Som alle Lavsartikler har ogsaa disse to Formaal, først og ikke mindst at binde alle Medlemmer sammen til et ubrydeligt Broderskab, som selv ordnede sine Stridigheder indadtil og stod med sluttet Front mod Omverdenen, ogsaa paa den Maade at Optagelse i Lavet for Folk, der ikke var fødte eller indgiftede i det, var bekostelig, og dernæst at sikre Kunderne en reel Behandling, hvilket skulde opnaas ved, at to Skomagere om Lørdagen gik rundt og skuede deres Gildebødres Arbejde og bar, hvad de fandt var ond Gerning, til deres Stævne, hvor Synderen fik at vide, hvad han havde at bøde (Art. 12). Til Gengæld hævdedes Eneret til Fagets Udøvelse, for Assens' Vedkommende dog med den Undtagelse, at Borgmester og Raad maatte lade gøre Sko i deres Hus til dem selv og deres Folk (Art. 13). I Odense var denne Ret udvidet til at gælde ogsaa for „gode Mænd“ (Adelen) og Prælater (Art. 12), mens den i København og Aalborg kun gjaldt for disse, men ikke for Borgmester og Raad, som saaledes i de to fynske Byer har haft et Privilegium.

Artiklerne gengives her med den Retskrivning, Afskriften fra 1598 bruger, bortset fra dens Anvendelse af store og smaa Bogstaver og de forekommende Forkortelser, som er suppleret med de udeladte Bogstaver.

Assens sckomagars skraa fornygett effter thenn gamle
beseglitt article, [ord] effter andett, aar 1598 thenn 13.

Junij.

I. H. S.

Borgemester oc raadt i Assenss gjører vitterligt medt dette
wortt obne breff, att for osz haffuer werrett wdj wor raad-
stue aldermanden och stolsbrøderne aff skomager gildett i
Aszens och bekiendt deris brøst och schade, de haffde for
nogle besønderlig erendere¹⁾ och artickle. Thaa paa dett att

¹⁾ erende = ærende: Bestemmelse (Kalkar IV 970).

deris laugh och emede¹⁾ disz bedre schall wedt machtt bliffue, haffuer wij vntt och giffuitt thennom denne effterschreffne frihedt och skraa, som her nu effterfølger, saa att de och deris effterkomere skulle hinde bruge och nyde indtill euig thidt.

1.

Forst, att huo i deris gilde wil gaa, skal haffue breff och beuisningh, att hun eller hand ere ectige aff rette foreldre, fader och moder, ocszaa att dj ere weide och giffne sammen och leffue wdj rett ecteskab med hæder och ere samen bode effter kirckelougenn och landslougenn, saa der ingen bryst er paa erens wegne i nogen maade, och maa were i lough och thogh²⁾ thill thinge och andersteds medt dannemendt och haffuer der thill ett gott rycte.

2.

Then skal icke kome wdi deris gilde, som icke haffuer thient 2 samfeldig aar her i Assens paa skomager emedett, førenn hand maa lyszis wdj deris emede eller gilde och bruge deris emede medt thennom, wden szaa kunde findis, att hand kand giøre fullt for emedet, och then behager dennom thill att were deris gildbroder.

3.

Huo som will worde deris gilbroder wdj forskreffne emede, hand skall thrysze³⁾ bede derom paa deris laugs steffne; dett første gangh hand thilbeder, da skall hand giffue gildbrøderne j tønde øll och haffue szaa sielffuer att wolde, huad heller hand will offuergiffuitt⁴⁾ eller ey. Bedis hand siden fremdelis derom, och det thredie sinde hand thilbeder, da skall hand sette tho gildbrødre thill wiszen⁵⁾ for sigh, som fullt haffuer giortt i gielddett, att hand skall indkomme for aldermanden och gildbrøderne medt sin mestergierningh, som er ett par støffle, ett par bunde sko och ett par quinde scho medt lenckelask⁶⁾, som fullt giortt. Er dett szaa, att then samme gierningh giør icke fullt, att der er straff⁷⁾ oppaa, da skall hand wandre paa sitt emede saa lenge, att hand kand giøre fylliste paa sitt emede wden straff, och hand skall giffue vj sk. wd thill huspeningh,

1) emede = embede: Haandværk.

2) lov: edeligt Vidnesbyrd for Retten, (Kalkar II 723) tov: Vidnesbyrd, Kendelse (Smst. IV 412). Staa i lov og tov med dannemænd: have Ret til at være Vidne for Retten, være i Besiddelse af fulde borgerlige Rettigheder.

3) thryse: tre Gange (Kalkar IV 439).

4) Odense Skomageres Lavsartikler har (2): »vill offuergiffue thet«, hvilket giver Ordet Mening, idet overgive her har Betydningen opgive.

5) wisse: Sikkerhed, Borgen (Kalkar IV 845).

6) lænke: Snoning (Smst. II 874) laske: et Stykke, der sys til eller ind i et andet (Smst. II 757). jvf. Laskesyl: Skomagersyl.

7) straff: Mangel, Fejl (Smst. IV 154).

och hand skall thilforne winde sitt hørageskab och herthill giffue borgemester en lybs marck, som seduaanligtt er.

4.

Ther effter skall hand gjøre deris gildbrødre oc gildsøstre en indgangs kost medt iij tønnder øll, brød, bøster,¹⁾ tho ferske retter steg, smør och ost, saa att well omrecker. Oc den samme dagh skall hand giffue iij mk. thill meszepending oc gudsthieniste. :

5.

Om Aarsdagenn der nest effter, naar deris aldermandt thilsiger, da skall hand gjøre dennom en anden kost medt iij tønner øll, brød och bøster, thre ferske retter stegh, grød, smør och ost, saa att well omrecker, och der thill skall hand giffue dennom ij mk.²⁾ wox och vj ørter³⁾ biugh paa sadanne thider, som hannom er muligtt att wdgiffue effter deris seduane, och hand skall skencke for dennom, ehursom de samblis thill deris gieldes kost eller drick, saa lenge thill en andenn gaar wdj deris gilde.

6.

Item gildsøstre, som gaar wdi theris gilde, skall giffue thill indgangh j pundt biugh, j mk. vox, j bøste, j ost och j skaaell oc søge sit sæde.

7.

Om nogenn skomager suend fanger sig skomagers hustru, tha skall hand gjøre fyllist i theris gilde medt weszenn och igangh, som forskreffuet staar, førenn hand maa gjøre sko her i Assens.

8.

Om nogen hustru i deris gilde mister sin mand, da maa hun lade gjøre sko af sitt eget wdj 3 samfeldigh aar der effter, om hun bliffuer encke, men lader hun nogen suend eller mand bruge emedett medt sigh, som icke haffuer giortt skell wdj deris gilde och thilbedett, tha skall hun icke lenger bruge emedet medt thennom.

9.

Om nogen skomagersuend will haffue skomagerdather, som født er wdj theris emede, tha skall hand haffue fest hinde møe, føren hand setter wiszen eller louven for sigh, om hand will nyde nogen ydermere frihed i emedett medt hinde en nogen andenn, och den frihed skall were, adt de skulle baade

1) bøste: Skinke (Kalkar I 330).

2) 1 Mark = 250 Gram.

3) 1 Ørte = 12 Skpr.

gøre den beste kost, som forskreffuet staar och giffue iiij ørter biug, 2 mk. pendingh, iiij mk. wox och icke mere.

10.

Om skomagersøn, som er født wdj emedett, fanger sikh hustru, enthen skomagerdather eller andenn, hand nyde then samme frihedt, om hand will bruge emedett medt thennom.

11.

Item, om nogen gildbroder flytter aff by och er wde aar och dagh, komer hand thill byen igienn och will bruge emedett medt thennom, tha skall hand winde emedett igien medt halff kost, som forskreffuet staar, mens kommer hand før igien, nyde sitt emede och bøde sitt wide for sinn forsømmelse.

12.

Huer Løffuerdagh skulle tho skomager gange omkringh thill alle deris gildbrødre och skoe¹⁾ deris gierningh, finder dj wnd²⁾ gierningh, sko eller støffle, da skall dj tho haffue fuld machtt att thage denn gierning, som vnd er, og bere thill deris steffne for aldermanden och gildbrøderne och der bøde effter viij gildbrødris sigelse.

13.

Item skall ingen bruge skomager emede, i Aszens, wden hand er i skomager-gildett, thet wnderthagendis, att borgemester och raadt maa lade gjøre sko i deris husze thill dem och deris folck. Huo ellers fordrister sikh her emod att gjøre, han skall haffue forbrutt then skogierningh, som findis hos hannom, och hand skall der thill giffue borgemester och raadt tho skillingh grott.³⁾

14.

Om nogen skomager komer her ind aff landsbyerne eller aff nogle andre kiøbsteder och wille gjøre her skoe eller støffle nogensteds i Aszens, da skall skomagernes allermant och leensmendt⁴⁾ haffue fuld machtt adt lade beslaa⁵⁾ och hindre dennom och deris gods, som the haffuer medt thennom, paa en rett, thill szaa lenge de komer for borgemester och raadt och pleige skomagerne ther rett for och bedre⁶⁾, efftersom brøden er thill.

1) skoe = skue.

2) wnd = ond.

3) 1 Skilling Grot »regnes gemeenlig for 12 Sk.« (Arent Berntsen: Danmarks og Norges frugtbare Herlighed 2. Bog, S. 171).

4) Lensmand: Gildets næstfornemste Embedsmand.

5) beslaa: beslaglægge.

6) bedre: bøde (Kalkar I 119).

28

15.

Huo i dette gilde, som barcker her i Byenn for nogen wden aff deris emede och aff deris gildbrødre och for borgemester och raadt, hand giffue en halff tønde øll i gildett for huer hud, hand barcker, och j sk. for huer^t skind.

16.

Om nogen mand eller skomagersuend løber paa landsbyenn och gjør sko for bundenn och komer siden hid thill byen och will thienne, da skall ingen skomager holle hannom wdj sinn thienniste, føren hand haffuer bedrett emod theris emede derfor.

17.

Huo som icke sitt sæde will søge i theris gildis husz, efter-som hand er wdj lyst i gildet, hand giffuer en fierring øll thill wide¹⁾ huer sinde.

18.

Naer skomagerne samlis thill nogen kaast eller drick, da skulle di oplege theris woben, om thet worder dennom krafft, huo lenger sidder medt sitt woben thill forthreed, hand²⁾ giffue j tønde øll thill wide, och naer aldermanden eller lensmanden indberer waabenne igien, huo sitt waaben da thager oc sidder thill bengs³⁾ lengere, hand giffue j tønne øll thill wide.

19.

Huo som aff wræd hu drager sinn kniff wdj gildis husz eller i gildis gaardt eller nogen andersteds adt sinn gilbroder, hand giffue en tønne øll thill wide.

20.

Huo som icke bethaler sine øll pending inden den thidt, hannom forleggis,³⁾ hand giffue j sk. for huer fiering eller half-tønne, hannom foruiszes,⁴⁾ men for rett thønde drick ij sk. thill wide.

21.

Naer aldermanden koffuer skift,⁵⁾ da skulle alle gildbrøderne thage skift, som formæ, och inghen anden schall kiøbe skift, wden hand raader medt aldermanden, wnder j tønne øll thill wide.

22.

Huo som icke bethaler sitt schift, inden den thidt alder-

1) wide: Straf jnf. Videbrev.

2) Bengs: Bænk.

3) forlægge: paalægge (Kalkar I 618).

4) forwise: anwise, udwise (smst. I 146)

5) Odenseskraaen 1508 har her (§ 18): »Item nar aldermanden køber begh eller hamph, tha skulle alle gilbruderne tage Skifte«, hvilken Sætning tilstrækkeligt tydeligt forklarer det her brugte sammentrængte Udtryk: købe Skift.

29

manden hannom forlegger, hand bøde j fjerding øll. Sidder hand fiorthen dage offuerhörig, hand giffue j fjerding øll och saa fremdelis huer fiorthen daghe j fjerding øll, thill hand bethaler.

23.

For alle deris gildis giæld skall aldermanden haffue macht adt lege dennom en mulig thidt fore, som skyldig er, effter som gielden er, huo som icke bethaler inden den thidt, han skall icke nyde sitt gilde medt thennom, føren hand haffuer bethalt den giæld och bødt sitt wide derfor effter viij gildbrødris sigelse.

24.

Huo som will dele¹⁾ sinn gildbroder i theris gilde, hand skall dele fire samfeldig mandager; naar da gildbroder er wddelt²⁾, tha haffuer deris aldermandt macht att giffue den xiiij dags dag, som skyldig er, om hand ombeder, och den gildbroder skall deris lensmandt dele.

25.

Huo som lader sigh wddele aff deris gilde for rett witterlig giældt, hand bøde j tønne øll i gildett.

26.

Huo som lader sigh wddele aff deris gilde for nogen sagh, som icke kongens eller byzens rett falder wdj medt, och thiden er forgangen, som aldermanden lade hannom for, och hand gor thennom siden thill forthred, da skall hand ingen macht haffue ad bruge skomager emedett her wdj Aszens, føren hand haffuer bødt mod dennom, som forschreffuet staar.

27.

Om nogen aff deris gildbrødre, som wddelt er, af gildett, medt forthred indløber eller indgaar thill thennom, som de sidde i nogen deris samsæde, hand skall giffue j tønne øll thill brøde derfor i deris gilde och borgemester och raadt 2 sk. grott, och the brøde skulle byzens kiemmener och lensmanden i skomager-gildett wddele thilhobe paa bythingett.

28.

Huilcken deris gildbroder eller gildsøster, som klager sinn gildbroder eller gildsøster thill thinge eller steffne for witterlig giældt eller for nogen andre sager, som kongens eller byzens sag och rett icke falder medt, førenn hand haffuer klaget dett for deris aldermand, bøde j tønne øll thill wide.

1) dele: sagsøge.

2) uddelt: dømt uden for.

30

29.

Huilcken aff deris gildbroder eller gildsøstre, som kommer for aabenbare rychte, som theris ære forkrencker, da skall thet affuerigis, om hand will nyde sitt gilde medt thennom.

30.

Huo som gildbroders eller gildsøsters ære paathaller och icke kand fuldrøie¹⁾ bøde derfor j tønne øll i gildett.

31.

Huo som giffuer sinn gildbroder eller gildsøster wbequems ordt, och gildbroderne kunde kiendett, att dett er wbequems ordt, hand giffuer $\frac{1}{2}$ tønne øll thill wide.

32.

Huo som slaar eller saar gjør sinn gildbroder eller gildsøster, hand bøde først effter lougen och byszens frihedt och giffuer saa j tønne øll i gildett.

33.

Huo som ligger paa wey eller stig for sin gildbroder och will slaa hannom eller gjøre hannom skade, then giffue j tønne øll i gildet, om dett kand skellige beuiszis hannom offuer, endogh hand gjorde hannom ingen skade.

34.

Huo som gjør sinn gildbroder forkiøb, hand giffue j tønne øll thill wide eller werie sig selfftredie derfor.

35.

Huo som wndlocker sinn gildbroders hiond²⁾ eller steder³⁾ hannom før lau thidt, och worder dett hannom forbød med vj gildbrødre, hand giffue j tønne øll thill wide och ombere⁴⁾ thet hion, om hand will nyde sitt gilde.

36.

Gjør nogenn sinn gildbroder wlydt i sit lente lyd,⁵⁾ hand giffue j grott thill wide huer sinde.

37.

Huo som ganger offuerhørig aff dør, om aldermanden forbiuder hannom dørren, wden szaa skeer, att handt skiuder sig

1) fuldrøie = fulddrøge: fulddrive (Kalkar I 800.)

2) hiond = hjon: Tyende (smst. II 241).

3) stede: fæste.

4) ombere: undvære (Kalkar III 293).

5) i sit lente lyd: naar han har Ordet.

for borgemester och raad, hand giffue j tønne øll thill wide, om hand will nyde sitt gilde, men skiuder hand sigh for borgemester och raad och findis da wrett wedt hannom, hand giffue derfor thill wide borgemester och raad j sk. grott oc i gildett j tønne øll och bedre der offuer den brøde,¹⁾ som hannom thilforne wor thilfunden effter skraaens liudelsze.

38.

Om nogenn theris gildbroder fester loug,²⁾ føren hand rader med theris aldermand, hand giffue gildbrøderne j tønne øll, om hand will, de skulle suerie med hannom, wden dett er denn sagh, som erenn paarører.

39.

Huo som woris om afftenen thill laug och icke komer, hand giffue $\frac{1}{2}$ tønne øll thill wide, om hand er wden louglic forfaldd.

40.

Naer lod skall giffuis aff deris gilde, huo som tilstede er och icke will kaste lod eller kaster lod i hatt och icke will kiende sinn lod, hand giffue $\frac{1}{2}$ tønne øll thill wide.

41.

Huo som klager offuer sin gildbroder eller gildsøster i theris gilde for nogen sager, som theris frihed er omrørendis, hand werie sig derfor sielfftredie eller bøde effter skroens liudelsze.

42.

Naer gildbroder woris thill om afftenen adt kome thill steffne anden dagen, huo icke komer, hand giffue j grott thill wide, om hand er wdenn louglic forfaldd.

43.

Huo som bryder theris gildis liusz, hand skall gjøre themnom saa gode, som di wore.

44.

Naer nogen gildbroder eller gildsøster dør aff deris gilde, och di worder thill wordett adt fylge legitt³⁾ thill graffue och icke møder, giffue j grott thill wide, och huo icke fylger thill kircke j grott.

45.

Huo som icke skyder sitt ligskod,⁴⁾ før ligett worder iordett, [giffue] j grott thill wide.

¹⁾ och bedre der offuer den brøde: og bøder desuden den Bøde.

²⁾ feste loug: forpligte sig til Meded.

³⁾ fylge legitt: følge Liget.

⁴⁾ Ligskod = Ligskud: Bidrag til Begravelse.

32

46.

Huo som lere dreng thill sig och setter hannom paa werckstedt, da skall hand gjøre for hannom en kiende¹⁾ kost medt tho thønder øll, brød, bøster, 2 fersche retter, smør och ost, stegh, saa att well omrecker, naer aldermanden thilsiger.

47.

Om nogen thienniste dreng komer hiidt thill byen, som icke haffuer giortt sin kiende kost och will thienne paa skomager emedett, da skall hand gjøre en kiende kost, som forschreffuet staa.

48.

Om nogen skomager lerer sielffuer sinn sønn emedett och setter hannom sieffuer thill emedett, da skall hand ingen kiende kost gjøre for hannom.

49.

Huo som gest biuder oc icke raader medt aldermanden eller lensmanden, hans brøde skall staa thill viij gildbrødris sigelsze.

50.

Om nogen aff andre kiøbsteder eller landsbyer fører hiidt skoe eller støffle her i Aszens att selge andre thider om aarett en rett Perszmøsz²⁾ markett, da skall schomagernis aldermandt och lensmanden fuldt machtt haffue adt lade dennom beslaa.

51.

Naer aldermandt skall settis aff ny, da skall borgemester offueruere och sette medt gildbrødernis tycke then, som nyttig er.

Oc paa dett disze forskreffne artickle thesz beder skulle holdis, tha lade wij henge wortt stads indsegell neden for dette wortt obne breff. Datum Assens feria prima post festum sancti Pauli conuersionis anno domini MDV.³⁾

Den her meddelte gamle Skraa har Assens Skomagere levet under endnu i 1598, siden det da blev fundet fornødent at sikre dens Ordlyd ved en ny Afskrift, og rimeligvis videre til 1613, da der overgik alle Lav den Skæbne ved en Forordning af 19. Juni (Secher: Forordninger og Recesser III, S. 408) at blive aldeles ophævede, idet Kristian IV havde Blik for det uheldige i deres Eneret til Haandværket og deres Stræben efter at udelukke Tilgang, men af hans senere Forordninger ses det, at han ikke var mere konsekvent end Kong Hans, idet han anerkendte og udstedte Artikler for forskellige Lav. Hvorledes det

¹⁾ Kiende: lære. jvf. Kendedreng = Læredreng (Kalkar II 497, 499).

²⁾ Perszmøsz = Pers Messe: 1. August.

³⁾ Givet i Assens Søndag efter sct. Pauls Omvendelsesdag [Lørdag 25. Januar] i det Herrens Aar 1505.

i de Tider gik Skomagerne i Assens, synes der ikke at være noget Vidnesbyrd om, men fra 1673 daterer Lavets næste Artikler sig, idet Assens menige Skomagerlav da var forsamlet Fastelavnsmandag og blev forligt med hverandre om at indgaa ny Lavsartikler.

Disse er noget mere kortfattede end de gamle, men indeholder dog Punkter, som tydeligt viser Tilknytningen til den gamle Skraa. Saaledes er Art. 1 gentaget næsten i sin Helhed og indeholder den sikkert ældgamle Bestemmelse, at der til ægte Fødsel kræves, at Forældrene er sammen baade efter Kirkeloven og Landsloven. Nye Medlemmers Optagelse er gjort noget lettere, idet den drabelige Indgangskost, den gamle Skraa krævede, er bortfalden ligesom Fordringen om to Aars Tjeneste i Byen, Mesterstykket nævnes der intet om og ej heller Kontrollen med Lavsbrødrenes Arbejde.

Nogle Tønder Øl slap Ansøgeren dog ikke for at udrede, nemlig 1 Td. „Æskeøl“, naar han fremstillede sig og æskede Optagelse i Lavet efter at have faaet Borgmester og Raads Minde dertil, og senere 3 Mark og 1 Td. Øl, naar han skulde modtage Svaret paa sit Andragende. Yderligere skulde han give til Lavet 6 slette Daler (à 4 Mark), naar det forlangtes af OIdermanden og „Hossidderne“, men en Skomagerson skulde kun udrede det halve af disse Ydelser.

Helt ny er en Bestemmelse om Svendene, om hvilke der overhovedet intet findes i den gamle Skraa; den lyder saaledes:

„Naar nogen Suend thilsiger nogen Mester Arbed paa nogen vis Thid, och samme Suend modtvilligen anstiller och udviger samme sin Mesters Arbedt, och Mesteren hannem med bevislig Aarsage for Aldermanden och hans Hossidere anklager, da samme Suend at bøde efter Aldermanden och hans Hossidere Paasigelse och iche at thilstædis Arbed udi Byen, før ind samme Brøde er udkommen baade thil Aldermanden och hans Hossidere och en Dell der þaff thil de fattige. Och huem som hannem imedelerthid huser, da at straffes efter Forordningen 3. Cap.=-

I lige Maader, naar nogen Suend modtvilligen forsømmer sin Mesters Arbed paa nogen Thid, saa at der giffuis Aarsage thil at klage, da samme Suend at straffis, efftersom Brøden ehr thill.“

Lavsartiklerne af 1673 fik ingen lang Gyldighed, men deres Afløser har ikke Interesse som Udtryk for Lavsbrødrenes eget

Syn paa deres „Embede“, det var nemlig Lavsartikler, givne af den enevældige Konge 4. November 1682 og gældende for alle Skomagerlav i Danmark og Norge, og de findes desuden trykte i Samlinger af Forordninger. Af en senere kongelig Bevilling, dateret 12. Juli 1748, ses det, at der er bevilget Assens Skomager Lav og Lavsrettighed i Overensstemmelse med Forordningen af 4. November 1682.

Ved Næringsloven af 1857 ophævedes helt Lavenes Eneret til Haandværket, men de vedblev ofte at bestaa, saaledes ogsaa Skomagerlavet i Assens. Det havde endda allerede i 1845 11. Februar ændret sine Vedtægter paa en saadan Maade, at de bedre svarede til Lavenes fremtidige Kaar, idet Vægten nu overvejende lagdes paa Begravelses- og Sygehjælp til Medlemmerne, thi „Pluraliteten af Mestrene blev enig om at hæve den gamle Uskik, som hidtil har været brugt ved Laugsamlingerne, at anvende Laugets Indtægter til Fortæring og i dets Sted at tage en nyttig, gavnlig og hensigtsmæssig Anvendelse af bemeldte Indtægter.“

18. April 1865 udformedes nærmere Vedtægterne for Assens Skomagerlavs Ligkasse, som bestod til 1889, da der var saa mange Penge i Kassen, at Interessenterne saa deres Fordel i at dele dem, saaledes at de hver fik 71 Kr., og dermed endte Lavets Eksistens.

Kilder: Samtlige citerede Lavsartikler findes i Landsarkivet i Odense. Assens Skomagerlavs Arkiv, Dokumenter og Breve (1505) 1598–1889.
